

МОВА ВОРОЖНЕЧІ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА ПОГІРШЕННЯ ЯКОСТІ ДЕМОКРАТІЇ В УГОРЩИНІ

Досліджуються прояви мови ворожнечі в Угорщині на тлі впровадження моделі неліберальної демократії. Підкреслено, що погіршення якості угорської демократії проявляється в активізації інтолерантного публічного дискурсу. Сприятливими для поширення мови ненависті визначено фактори: глобальна фінансова криза (з 2008 р.), європейська міграційна криза (з 2015 р.), поглиблення соціально-економічних проблем на тлі пандемії COVID-19 та ін. Аргументовано, що деструктивний неліберальний політичний дискурс спрямований в Угорщині найперше проти національних меншин (ромів, євреїв та ін.), мігрантів, біженців, сексуальних меншин, мусульман. Особливістю Угорщини визначено продукування мови ворожнечі не лише радикальними політичними акторами, а й урядом та близьким до нього сегментом громадянського (квазігромадянського) суспільства. Констатовано, що наростання мови ворожнечі в Угорщині найперше пов'язано з політикою та комунікаційними стратегіями угорського уряду, а також особливостями політико-правової культури угорців, яка не відповідає ліберально-демократичним цінностям.

Ключові слова: *якість демократії, мова ворожнечі, Угорщина, політична партія Fidesz, неліберальна демократія, інтолерантність.*

Diachenko Olga. Hate speech as a characteristic of the deterioration of the quality of democracy in Hungary

Manifestations of hate speech in Hungary against the background of the introduction of the model of illiberal democracy are studied. It is emphasized that the deterioration of the quality of Hungarian democracy is manifested in the intensification of intolerant public discourse. Favourable factors for the spread of hate speech: the global financial crisis (since 2008), the European migration crisis (since 2015), the deepening of socio-economic problems in the context of the COVID-19 pandemic, and others. It is argued that the destructive illiberal political discourse in Hungary is directed primarily against national minorities (Roma, Jews, etc.), migrants, refugees, sexual minorities, and Muslims. The peculiarity of Hungary is the production of hate speech not only by radical political actors, but also by the government and a close segment of civil (quasi-civil) society. It has been argued that the rise of hate speech in Hungary is primarily due to the policies and communication strategies of the Hungarian government, as well as the peculiarities

of the political and legal culture of Hungarians, which does not correspond to liberal-democratic values.

Key words: *quality of democracy, hate speech, Hungary, political party Fidesz, illiberal democracy, intolerance.*

Однією з найгостріших політичних проблем сьогодення є погіршення якості демократії. Серед ознак цього деструктивного процесу – активізація мови ворожнечі, дискримінація національних, сексуальних та інших меншин, прояви расизму та ксенофобії, демонізація мігрантів і шукачів притулку тощо. Мова ворожнечі у реальному та віртуальному вимірах зумовила зростання напруги в багатьох країнах, провокує подальшу ескалацію соціальних конфліктів.

Сучасна неоліберальна демократія базується на тому, що кожен має безумовне право аргументовано критикувати поведінку іншої людини, але не її вроджені особливості (зовнішні, національні ознаки тощо). Образи на ґрунті раси, кольору шкіри або інших природних властивостей виправдано засуджуються демократичною державою. Водночас неоавторитарні лідери широко використовують мову ворожнечі в пропаганді, включають її до арсеналу інструментів маніпулювання масами.

У політологічному дискурсі мова ворожнечі розглядається як практика агресивних висловлювань, які принижують чи дискредитують людину або групу осіб за ознаками раси, релігії, статі, сексуальної орієнтації та ін. Це поняття охоплює поширення, підбурення, сприяння або виправдання расової ненависті, ксенофобії, антисемітизму тощо. ЄС визначає мову ворожнечі як систему видів самовираження, які поширюють расову ненависть, ксенофобію, антисемітизм та інші форми ненависті, викликані нетерпимістю, зокрема в формі агресивного націоналізму й етноцентризму, дискримінації та ворожого ставлення до меншин, іммігрантів [1]. Відтак мова ворожнечі увиразнюється насамперед у радикальних націоналістичних, етноцентричних, дискримінаційних висловлюваннях. Відзначимо, що змістове наповнення поняття «мова ворожнечі» не є сталим і розширюється, позаяк актуалізуються нові види дискримінацій, які потребують оцінки з позицій прав людини.

У більшості держав п'ятого, шостого та сьомого розширення ЄС останніми роками спостерігаються значні труднощі в площині відповідності тим зобов'язанням, які були покладені на них прийняттям до ЄС (Копенгагенські критерії). У політичному дискурсі Угорщини, Польщі, Румунії, Болгарії та інших країн, на всіх рівнях увиразнюється мова ворожнечі, тиск на права жінок і ЛГБТІ-спільноти, зростання кількості правопорушень, скоєних на ґрунті расизму, ксенофобії, гомофобії тощо. Через названі та інші причини політичні режими «молодих демократій» Центральної та Східної Європи зазнають критики в частині погіршення якості демократії, а окремі – виправдано віднесені до неліберальних демократій. Глобальна фінансова криза 2008 року, початок європейської міграційної кризи у 2015 році, ситуація, пов'язана з пандемією COVID-19 – усе це сприяло активізації праворадикальних, націоналістичних, популістських партій, які виступають основними трансляторами мови ворожнечі. Нині керівні партії у країнах Центральної та Східної Європи (як-от угорська партія Fidesz, польська PiS, румунська PSD, чеська ANO, хорватська HDZ, естонська EKRE, болгарська коаліція «Об'єднані патріоти» та ін.) відкрито транслюють мову ворожнечі. Чи не найгостріше проблема мови ворожнечі нині увиразнена в Угорщині, що й зумовило наш науковий інтерес до вивчення кейсу цієї країни.

В останнє десятиліття в Угорщині фіксується наростання кількості правопорушень, скоєних на ґрунті ненависті, а також інтолерантної антидемократичної мови ворожнечі в політичних дискусіях, медіа, побутовому спілкуванні. Деструктивний неліберальний політичний дискурс спрямований найперше, проти національних меншин (найперше – ромів та євреїв), мусульман, мігрантів, біженців, сексуальних меншин [2]. Уряд В. Орбана провів низку кампаній, спрямованих проти згаданих соціальних груп, а також ліберальних неурядових організацій, Дж. Сороса та пов'язаних з ним інституцій, найперше – Центрально-Європейського університету. Як приклад мови ворожнечі щодо Дж. Сороса можна навести розклеєння у 2017 році на підлогах трамваїв Будапешта плакатів, щоб пасажери неодмінно наступали на обличчя мецената; також на деяких білбордах було нанесено графіті з надписом «stinking Jew». Такі дії влади та провладного сегмента громадянського (фактично – квазігромадянського) суспільства

створили сприятливий ґрунт для поширення мови ворожнечі, спростило її легітимачію в угорському публічному дискурсі.

Ксенофобні настрої в Угорщині значно зросли від 2015 року внаслідок масштабної міграції до країн ЄС з охоплених конфліктами країн Північної Африки та Близького Сходу. В. Орбан ініціював проведення референдуму щодо ставлення громадян Угорщини до визначення ЄС обов'язкових квот на прийняття біженців країнами-учасницями (02.10.2016 р.). Напередодні проведення опитування уряд Угорщини витратив понад 16 млн євро на офіційну комунікаційну кампанію, що маркувала біженців, мігрантів як «злочинців», «загрозу національній безпеці». Зокрема, на відкритих громадських просторах було розміщено серію біл-бордів із серією запитань на кшталт «Чи знали ви, що...?»: «Чи знали ви, що з початком міграційної кризи в Європі зросла чисельність сексуальних домагань жінок?», «Чи знали ви, що внаслідок терористичних атак у Європі від початку міграційної кризи було вбито понад 300 осіб?», «Чи знали ви, що майже мільйон мігрантів хочуть приїхати до Європи лише з Лівії?» тощо. Надання притулку біженцям угорський уряд позиціонував у своїй пропагандистській кампанії як загрозу національній культурі та традиціям. Такі дії влади, безумовно, кваліфікуються як мова ворожнечі. Фактично уся інформаційно-пропагандистська кампанія, яка передувала проведенню референдуму, була організована як донесення урядом Угорщини свого негативного ставлення до плану ЄС щодо квот на розселення біженців між державами-учасницями ЄС.

Також мова ворожнечі щодо біженців наростала в Угорщині шляхом активного продукування новин, широкого обговорення в межах ток-шоу в медіа, контрольованих державою, інтолерантних публікацій в соціальних мережах тощо. Основні напрями публікацій, зміст дебатів, відеосюжети, наповнення акаунтів провладних політиків та популярних в Угорщині особистостей стосувалися обговорення можливих загроз тероризму з боку шукачів притулку. Провладні медіа розвивали тему зростання злочинності як нібито результат винятково потоків нових біженців до країн ЄС. Проблеми функціонування соціальної сфери Угорщини аналізувалися під кутом зору можливих втрат з огляду на надання послуг мігрантам та біженцям. Нечисельні опозиційні медіа, соціальні медіа (які недостатньо охоплюють

сільське населення) не змогли через обмеженість ресурсів стати ефективною платформою для ліберально-демократичного контролювання. Відтак заснована на інтолерантності й акцентах на розбіжностях риторика є невіддільною частиною сучасного угорського публічного суспільно-політичного дискурсу.

Попри те, що в Угорщині наявний дефіцит робочої сили, громадяни вкрай негативно ставляться до мігрантів та біженців. Наприклад, у 2016 році понад 35 тис. робочих місць були незайняті, найперше у сфері обслуговування. Причинами цього є низька народжуваність і відтік робочої сили для інших країн ЄС з вищою оплатою праці. Водночас угорське Міністерство економіки вважає, що міграція не є шляхом розв'язання проблеми дефіциту робочої сили, позаяк значна частина мігрантів є некваліфікованою робочою силою.

Урядом Угорщини усіяко підтримувалися інформаційні кампанії, спрямовані на ототожнення шукачів притулку з «гарячих точок» Близького Сходу та Північної Африки з потенційними терористами. За словами В. Орбана, «кожен мігрант становить загрозу суспільній безпеці та терору» [3]; хвиля мусульманських біженців небезпечна для християнської ідентичності Європи [4]; біженці подібні «отруті» [5]. У цьому вбачаються чіткі характеристики мови ворожнечі. За результатами опитування Pew Research Center [6], кожен 8 з 10 угорців задекларували сприйняття біженців саме як тягаря для країни та вважають, що їх присутність на території Угорщини збільшить ймовірність терористичних атак. Особливо великі упередження простежуються щодо біженців із Сирії та Іраку.

Коли в Європі лише почала загострюватися пандемія COVID-19, В. Орбан одразу пов'язав розповсюдження вірусу в країні саме з мігрантами, які прибувають з країн, сильно уражених коронавірусною інфекцією [7]. Відзначимо, що цю пандемію уряд В. Орбана використав для чергового розширення своїх повноважень (фактичне одноособове керівництво країною без традиційної ролі парламенту).

Якщо ще кілька років тому для зміцнення своєї підтримки В. Орбан найперше використовував саме тему мігрантів і біженців, то нині її дещо витіснила проблема ромів. Ромська громада в Угорщині продовжує зазнавати широкої дискримінації та від-

чуження, бідності та сегрегації у сфері житла, освіти, зайнятості тощо. Позасистемні воєнізовані групи організують марші, демонстрації та патрулювання в місцях компактного проживання угорських ромів, здійснюючи моральний та фізичний тиск на них [8]. Від 2008 року розпочалася хвиля нападів, вбивств ромів; тільки у 2008–2009 роках праворадикали вбили шістьох та поранили п'ятдесят п'ять осіб.

Нині для Угорщини характерна найперше освітня сегрегація представників ромської національної меншини. Найбільш яскравим прикладом останніх років є кейс ущемлення права на освіту дітей з ромських родин угорського містечка Дьонгбоспата, де компактно проживають 2,5 тис. ромів. У 2004–2014 роках школярі-роми вимушено навчалися відокремлено від дітей інших національностей. Питання щодо дискримінації у сфері освіти дітей з ромських родин від 2011 року активно порушувалося громадою ромів та правозахисними неурядовими організаціями. Однак увесь цей час навчання школярів-ромів здійснювалося в підвальному приміщенні школи; їм не дозволялося використовувати ті самі санвузли, відвідувати басейн, вивчати інформатику та іноземні мови. Окрім цього, в Дьонгбоспата зафіксована деструктивна активність неформальних «wartovих порядку» – груп місцевих екстремістів, які в різних формах переслідують ромське населення містечка, тому шкільна сегрегація – не єдиний прояв тиску на права угорських ромів.

У судовому порядку 60 ромським родинам було призначено виплату компенсації за дискримінацію дітей-школярів (сумарно близько 300 тис. євро; рішення суду другої інстанції від 18.09.2019 р.). Відтак влада Угорщини повинна нести фінансову відповідальність за шкоду, заподіяну освітньою сегрегацією [9]. Однак уряд, який мав виплатити компенсацію ще до кінця 2019 року, досі не зробив цього. Навіть більше, В. Орбан ініціював проведення консультативного референдуму про те, чи повинні здійснюватися виплати-компенсації родинам ромів. Угорський прем'єр-міністр вважає, що держава не повинна толерувати упривілеювання певних етнічних груп, виплачуючи їм кошти ні за що. Відзначимо: проведення референдуму було заплановано на березень 2020 року, однак з причини пандемії COVID-19 його перенесено, проте не скасовано.

Зауважимо, що ініціатива проведення згаданого консультативного референдуму поглибила розкол суспільства, посилила дискримінацію та ворожнечу щодо ромської національної меншини Угорщини. Фактично уряд В. Орбана своїми діями та меседжами сприяє унормуванню сегрегації ромів, її сприйняттю як норми в угорській спільноті, в той час як рівний доступ до освіти мав би стати важливим чинником досягнення рівності та припинення спадщини антигіпсизму (ромофобії). Очевидно, що владний дискурс В. Орбана, партії Fidesz та низки радикальних системних і позасистемних (але не антисистемних) політичних акторів чітко спрямований на поляризацію угорської нації, подальшу стигматизацію ромської (і не лише) громади. Вихід «ромського питання» на перші позиції національного порядку денного пояснюється популістською природою угорського режиму, слабкістю антисистемних опозиційних акторів політики й ліберально-демократичного сегмента громадянського суспільства, а також низкою інших чинників.

За результатами опитування, проведеного у 2019 році за підтримки інституцій ЄС угорським державним Університетом Етвоша Лорана (кафедра соціальної психології), лише 6 % угорських респондентів не мають упереджень щодо своїх земляків ромського походження; лише 18 % вважають неприйнятним політичне переслідування ромів; 20 % розглядають як виправдані антиромські заяви державних високопосадовців Угорщини; 13 % – готові долучитися до антиромського руху [10]. Сприйняття ромів угорцями в основному визначається емоцією страху, а щодо груп, від яких очікується потенційна загроза, традиційно найбільші упередження. В політичній культурі угорців міцно вкорінені низка руйнівних стереотипів щодо ромів. Очевидно, що саме вони є найбільш сегрегованою соціальною групою в Угорщині, а відтак щодо неї найбільш виражено (та практично безкарно) проявляється мова ворожнечі. Низка опитувань, зокрема дослідження Pew Research Center [11], засвідчують: угорці ставляться до національних меншин зі значно більшим негативом та упередженнями, ніж у середньому по ЄС. Пандемія COVID-19 ще більше посилила депривацію та стигматизацію угорських ромів.

Також в Угорщині останнім часом спостерігається посилення антисемітизму: країна є в групі найбільш антисемітських держав

на теренах Центральної та Східної Європи: 42 % дорослого населення більшою чи меншою мірою характеризують антисемітські погляди (Індекс антисемітизму ADL Global 100 за 2019 р.). Для порівняння: у 2015 році цей відсоток становив 40 % [12].

Істотно «пожорсткішала» й риторика угорської влади щодо представників нетрадиційної сексуальної орієнтації. Наприклад, спікер угорського парламенту Л. Кевер публічно порівняв прихильників усиновлення дітей одностатевими парами з педофілами [13]; член партії Fidesz І. Болдог закликав заборонити проведення в Будапешті щорічних гей-прайдів [14]; провладний публіцист Ж. Байєр озвучив: «Так, ми – гомофоби!» [15]. Саме за допомогою таких войовничих інтолерантних меседжів партія Fidesz та її союзники намагаються заручитися підтримкою електорату. Тут вбачається слідування політиці польської партії PiS, для якої схожа стратегія була електорально виграшною.

Мова ворожнечі щодо представників сексуальних меншин неодноразово фіксувалася в ході щорічних Budapest Pride (проводиться від 1993 р.). Проведення таких заходів завше супроводжувалося надзвичайними заходами безпеки. Також мова ненависті виражено проявилася в ході обговорення та прийняття 19.05.2020 р. угорським парламентом законопроєкту про заборону права трансгендерних осіб юридично змінити стать. Очевидно, що такі законодавчі новації відкривають можливості для подальшого посилення дискримінації та загострення проблеми мови ворожнечі щодо сексуальних меншин.

Позаяк Угорщина залишається членом ЄС, від неї очікується недопущення застосування мови ворожнечі на різних рівнях, а натомість – реалізацію проєктів, які сприяли б зміцненню толерантності в угорській спільноті. За роки членства в ЄС в Угорщині відбулися певні прогресивні зрушення в законодавстві, яке унормовує питання, пов'язані з проявами мови ворожнечі, злочинами, скоєними на ґрунті ненависті (кримінальне, адміністративне, цивільне право, закони про медіа), однак ці новації не вповні відповідні нормам міжнародного права. До того ж практичне застосування наявних інструментів правового захисту є проблематичним. Державні органи не застосовують ефективно наявні механізми, спрямовані проти мови ворожнечі. Внаслідок інертності правоохоронних органів багато випадків

мови ворожнечі залишаються не розслідуваними, а відтак — безкарними. Жертви мови ворожнечі в Угорщині нечасто звертаються за захистом своїх прав, особливо в межах цивільного та адміністративного процесу. Починаючи від 2009 р. порушувалася низка справ щодо застосування мови ворожнечі державними службовцями щодо неурядових організацій, але в судовому порядку дії відповідачів-посадовців зазвичай не отримували належної правової кваліфікації саме як мови ворожнечі [16].

Очевидною є потреба нагального узгодження Угорщиною національного законодавства на предмет його відповідності міжнародним стандартам прав людини в частині проявів мови ворожнечі, злочинів, скоєних на ґрунті мови ненависті. Караними мають бути не лише такого типу правопорушення, а й підбурювання до їх скоєння, які виражені в мові ворожнечі. Для забезпечення виконання цих завдань очевидна потреба підвищення обізнаності представників правоохоронних і судових органів щодо проявів мови ворожнечі, кваліфікації правопорушень, скоєних на ґрунті мови ворожнечі тощо. Водночас влада Угорщини наразі не демонструє зацікавленості в цьому питанні. Натомість наявна ситуація, за якої в багатьох випадках прояву мови ворожнечі правоохоронні органи Угорщини часто навіть не відкривають офіційне провадження або ж не беруть до уваги мотивів ненависті, припиняють провадження на підставі відсутності доказів. Це завуальований сигнал угорському суспільству про те, що такі дії є практично безкарними, а відтак — прийнятними.

Значна кількість проявів мови ворожнечі виражена у форматі медіапродукту. Розслідувати випадки мови ворожнечі у медіасередовищі є одним зі завдань Ради з питань засобів масової інформації (The Media Council). Однак попри статус незалежної інституції на цей орган має великий вплив керівна партія Fidesz. Цей орган відтак набув характеристики підконтрольного та політично заангажованого. Протидія проявам мови ворожнечі ускладнена ще й тим, що понад 80 % ринку суспільно-політичних медіа фінансуються з джерел, пов'язаних із партією Fidesz, яка і виступає основним генератором ідей, контраверсійних до ліберально-демократичних цінностей.

Відзначимо, що означені проблеми характерні для багатьох «молодих демократій» Центральної та Східної Європи, однак

в Угорщині як державі, котра стала на шлях розбудови неліберальної демократії, вони особливо гострі. Сильні антимігрантські настрої, виражена зневага до окремих національних меншин особливо характерні для Угорщини.

Зростання проявів мови ворожнечі пов'язані, на нашу думку, з: 1) політикою та комунікаційними стратегіями угорського уряду; 2) відсутністю політичної волі для невідворотності відповідальності винних у злочинах, скоєних на ґрунті ненависті, проявах мови ворожнечі; 3) особливостями політико-правової культури угорців, яка не відповідає ліберально-демократичним цінностям; 4) сильним тиском на ліберально-демократичний сегмент громадянського суспільства, підтримкою владою квазі-громадянських організацій та рухів; відтак правозахисний сектор Угорщини нестійкий у реагуванні на кейси правопорушень на ґрунті мови ворожнечі.

З огляду на те, що навесні 2022 року в Угорщині відбудуться чергові парламентські вибори, уже очевидно, що ця країна входить у новий виборчий цикл з увиразненим наростанням мови ворожнечі довкола найперше теми прав мігрантів і національних меншин.

1. Recommendation No. R (97)20 to Member States on «Hate Speech» / Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/1680505d5b>. 2. Racism, discrimination, intolerance and extremism: learning from experiences in Greece and Hungary. Thematic Situation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. 3. Kaminski M. 'All the terrorists are migrants' / Politico. URL: <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-interview-terrorists-migrants-eu-russia-putin-borders-schengen/> 4. Traynor I. Migration crisis: Hungary PM says Europe in grip of madness. *The Guardian*. 2015. 3 Sep. 5. Hungarian prime minister says migrants are 'poison' and 'not needed'. *The Guardian*. 2016. 27 Jul. 6. Topline Questionnaire. Pew Research Center. Spring 2016 / Pew Research Center. URL: <https://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/2/2017/01/12135008/Pew-Research-Center-Hungary-2016-TOPLINE-FOR-RELEASE-September-30-2016.pdf> 7. Orbán Viktor: Kapcsolat van a migráció és a koronavírus-járvány között. *Magyar Nemzet*. 2020. 10 Már. 8. European Commission Against Racism and Intolerance Report on Hungary (fifth monitoring cycle). Strasbourg: Council of Europe, 2015. P. 56. 9. Brassói V. School Segregation Comes at a Price: Hungarian Appeal Court Confirms Authorities Must Pay Compensation / European Roma right center. URL: <http://www.errc.org/news/school-segregation-comes-at-a-price-hungarian-appeal-court-confirms-authorities-must-pay-compensation> 10. Pósfai O. A magyar lakosság elenyésző részét

érdekli csak a romák sorsa. URL: <https://merce.hu/2019/12/13/a-magyar-lakossag-elenyeszo-reszet-erdekli-csak-a-romak-sorsa-35-nyiltan-eloiteletes-veluk-szemben/> **11.** Manevich D. Hungarians share Europe's embrace of democratic principles but are less tolerant of refugees, minoritie / Pew Research Center. URL: <http://pewrsr.ch/2dgEdAU> **12.** Anti-Defamation League. URL: <https://global100.adl.org/country/hungary/2019> **13.** Hungarian Parliament speaker's homophobic comments spark outrage /Kafkadesk. URL: <https://kafkadesk.org/2019/05/19/hungarian-parliament-speakers-homophobic-comments-spark-outrage/> **14.** Hungary Fidesz MP wants Pride March banned / Portfolio. URL: <https://www.portfolio.hu/en/economy/20190614/hungary-fidesz-mp-wants-pride-march-banned-389695> **15.** Bordás G. Bayer Zsolt: Jelentsük ki büszkén, hogy homofókok vagyunk. URL: <https://24.hu/belfold/2019/07/15/bayer-zsolt-homofobia/> **16.** Hungary: Responding to 'hate speech'. 2018 Country Report. London: ARTICLE 19, 2018. P. 4.

***Diachenko Olga.* Hate speech as a characteristic of the deterioration of the quality of democracy in Hungary**

Manifestations of hate speech in Hungary against the background of the country's transition to a model of illiberal democracy are studied. It is emphasized that in Hungary the quality of democracy is steadily deteriorating and this is reflected in intolerant public discourse. Factors such as the global financial crisis (since 2008), the European migration crisis (since 2015), the deepening socio-economic problems against the background of the COVID-19 pandemic, etc. have been identified as favourable for the spread of hate speech in Hungary. It is argued that the destructive illiberal political discourse in Hungary is directed primarily against national minorities (Roma, Jews, etc.), migrants, refugees, sexual minorities, and Muslims. The peculiarity of Hungary is the production of hate speech not only by radical political actors, but also by the government and a close segment of civil (quasi-civil) society. It is noted that V. Orbán's use of hate speech was most evident in such campaigns as: 1) protest against the EU policy on quotas for the reception of refugees; 2) pressure on the Central European University and other institutions related to G. Soros; 3) restriction of the rights of liberal-democratic actors of civil society; 4) campaigns aimed at segregation and stigmatization of Roma, informal support of antigypsism (romaphobia); 5) pressure on sexual minorities, open voice of the Hungarian authorities in favour of homophobia. It was stated that despite the legal regulation of issues related to hate speech, Hungarian law does not fully comply with international law, and its practical application is complicated. It is argued that the rise of hate speech in Hungary is due to: 1) the policies and communication strategies of the Hungarian government; 2) lack of political will for the inevitability of liability of perpetrators of offences committed on the basis of hatred; 3) features of the political and legal culture of Hungarians, which does not correspond to liberal-democratic values; 4) strong pressure from the authorities on the liberal-democratic segment of civil society.

Key words: quality of democracy, hate speech, Hungary, political party Fidesz, illiberal democracy, intolerance.